

lid van ieder afdelings-bestuur zitting heeft in het hoofdbestuur, waardoor de contacten onderling verzekerd zijn. Vanzelfsprekend kunnen de regionale afdelingen op steun rekenen van het hoofdbestuur, ook op financieel gebied. Verder heeft elke afdeling een publicatie-mogelijkheid in het Maandblad.

Bij de rondvraag stelt de heer Meijer zich beschikbaar om leiding te geven aan een eventueel op te zetten moluskenonderzoek.

De heer Moonen wil behulpzaam zijn bij een vlinderonderzoek.

De heer van Mourik zegt toe een mogelijk onderzoek naar het voorkomen van hamsters in Zuid-Limburg van de grond te zullen helpen.

De heer Smitshuyzen zegt de heer Diederik bereid gevonden te hebben een cursus te houden over de grotten.

De heer Hillegers zal steun kunnen verlenen op het gebied van de floristiek en grassen-onderzoek. Ook onderzoek betreffende schapenteelt en vakwerkbouw wil hij stimuleren.

De voorzitter besluit met te zeggen dat veel positieve geluiden gehoord zijn, waardoor de vergadering zijn nut bewezen heeft. Het wachten is nu op de „follow up”.

Met dank aan de aanwezigen voor hun inbreng wordt de vergadering gesloten.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 12 december 1974

Bij afwezigheid van de voorzitter en vice-voorzitter, beiden wegens ziekte verhinderd, heet de secretaris de aanwezigen hartelijk welkom.

Vervolgens deelt hij mede, dat het Genootschap ter ondersteuning van de bezwaren van de afdeling Limburg van de Ned. Ver. voor Herpetologie en Terrariumkunde „*Lacerta*” een bezwaarschrift gezonden heeft aan de Inspectie der Domeinen Zuid-

Oost Nederland, die in eerste instantie verantwoordelijk is voor het egaliseren van een terrein aan de „Bossche Fronten”. Door deze ingrijpende verandering in dit biotoop moet ernstig gevreesd worden voor het volledig verdwijnen van de Muurhagedis (*Lacerta muralis muralis*) waarvan, voorzover bekend, Maastricht nog de enige vindplaats in Nederland is.

De heer Kemp brengt de reikwijdte van het zicht ter sprake i.v.m. de toenemende luchtverontreiniging. Wil men het kleiner worden van het gezichtsveld aantonen, dan moet men van een vast punt uitgaan en de waargenomen zichtmerken (grote gebouwen als kerken, bijvoorbeeld) jaarlijks contrôleren. Zo heeft hij op 29 september 1974 vanaf de Belgische uitzichtoren bij het Drielandenpunt te Vaals: de T.V.-zendmast bij Roermond, de Maascentrale bij Buggenum – welke laatste 52½ km verwijderd is – met de prismakijker waargenomen. Vanaf Ubachsberg - Vrouwenheide had hij de kerktorens van Roermond (39 km), Weert (48 km) en Nederweert (51 km) reeds eerder en meerdere malen gezien.

De heer van Mourik zegt dat de meest eenvoudige en ook meest betrouwbare manier om de mate van luchtverontreiniging te meten plaats vindt aan de hand van metingen aan luchtmonsters. Zweden is hier al jaren mee bezig. Op steeds dezelfde hoogte en boven hetzelfde terrein worden geregeld vanuit vliegtuigen luchtmonsters genomen.

De heer Damen haalt een artikel uit het „Financiële Dagblad” aan over het gebruik van lokstoffen als ideale insectenbestrijders voor landbouw en fruitteelt. Met het gebruik van een bepaalde lokstof wordt alleen een specifiek insect dat de plaag veroorzaakt, bestreden en niet een aanslag gepleegd op alle insecten (ook de zgn. „nuttige”) zoals met het bespuiten met insecticiden of pesticiden het geval is. Het principe van het gebruik van lokstoffen is de insecten op een dwaalspoor te brengen. Zeer kleine hoeveelheden sexlokkstoffen (in de orde van grootte van enkele honderden microgrammen (= miljoenste delen van

grammen)) zijn voldoende om de mannelijke insecten volkomen dol te draaien. Hun voor enkele moleculen lokstof gevoelige „antennen” worden zo volkomen overvoerd met de „geur” van de lokstof dat ze geen wijfjes meer kunnen vinden. Deze lokstoffen zijn niet zo zeer bedoeld als uitroeimiddel, dan wel als middel om de omvang van een soort terug te dringen. Het Centraal Laboratorium van T.N.O. in Delft, dat zich al jaren bezig houdt met speurwerk op het gebied van insectenlokstoffen heeft bijvoorbeeld van het Ministerie van Volksgezondheid een opdracht gekregen om de bestrijding van kakkerlakken en farao-mieren met feromonen ter hand te nemen. De resultaten tot nog toe zijn hoopvol.

De heer Hensels brengt naar voren dat het gebruik van lokstoffen in de fruitteelt al van toepassing is. Vooral bij de bestrijding van de Vruchtbladroller boekt men reeds successen. Men heeft daartoe vrouwelijke exemplaren in een kokertje geplaatst, waarvan de buitenwand met een kleefstof is ingesmeerd. Op deze wijze worden de mannetjesvlinders weggevangen. De heer van Mourik merkt nog op dat de voelsprieten (antennen) van vlinders, waarin het reukorgaan zetelt, bij mannelijke exemplaren veel groter zijn dan bij vrouwelijke. Om deze reden vliegen insecten steeds tegen de wind in, de concentratie van de geurstoffen der wijfjes als het ware tegemoet. Het achterlijf van de vrouwelijke vlinders is voor de verspreiding van deze geurstoffen speciaal uitgerust. Proeven hebben aangetoond dat de lokstof van wijfjesvlinders op enige kilometers afstand mannelijke exemplaren aantrekt. Ook is gebleken, dat elke soort zijn eigen sexlokstof heeft, waarop alleen de eigen mannelijke soortgenoten reageren.

De heer Gijtenbeek heeft op 12 november rond de ruïne Lichtenberg nog een zwaluw zien vliegen en de heer Kemp op 17 november nog een bij Meerssen. De heer van Mourik merkt op dat meerdere factoren hiervan de oorzaak kunnen zijn, zoals bv. jonge vogels uit late broedsels, die nog onvoldoende trekdrang hebben. Maar ook zwakke en ziekelijke vogels

die de trek gewoon niet meer kunnen opbrengen. De heer Gijtenbeek heeft eerder al dode exemplaren aangetroffen op het terrein van de ENCI, hetgeen mogelijk op het laatste zou wijzen.

Dan houdt de heer Smitshuysen zijn voordracht over speleologie aan de hand van zeer fraaie dia's.

Uit zijn hele betoog spreekt het enthousiasme van jonge mensen, dat we ook van bergbeklimmers kennen. Moelijkheden bij het afdalen, soms tot 120 meter en door smalle openingen, worden hen niet bespaard. Maar het is juist het overwinnen van deze moeilijkheden die bijdragen tot karaktervorming van de beoefenaars. Zijn werkgroep heeft in samenwerking met andere groepen een bijdrage geleverd tot de kartering van de meest belangrijke grotten in de Ardennen; er staan nog een paar grote op het programma. Fossielen komen soms voor aan de oppervlakte van de wanden waar langs doorlopend kalkhoudend water vloeit. Het gesteente en de kalkafzettingen hierop is echter zo hard, dat verwijdering van deze fossielen zonder zware beschadiging niet doenlijk is. Determinatie is dus vooralsnog niet mogelijk. In sommige grotten stromen riviertjes, die in de zomer wel droogvallen. Een gevaar bij het betreden van zulke grotten is gelegen in het feit, dat na hevige regenval zo'n droge bedding plotseling vol water komt te staan en daardoor de terugtocht van de onderzoeker onmogelijk maakt. Waarschuwbordjes bij de ingang van zulke grotten wijzen er op dat zulk een gevaar niet denkbeeldig is. De luchtsamenstelling is zelfs op grote diepte meestal goed doordat er voldoende openingen zijn, waardoor enige circulatie kan optreden. Bij grotten van vulkanische oorsprong, zoals wij die in Italië kennen, komt de aanwezigheid van schadelijke gassen nogal eens voor. De secretaris besluit met een dankwoord te richten tot de spreker van de avond, maar ook tot de overige aanwezigen, die door hun interessante mededelingen deze vergadering hebben doen slagen.

te Heerlen op 7 januari 1975

Na de gebruikelijke nieuwjaarswensen vertoonde Dr. Dijkstra vruchten van *Ginkgo biloba*. Deze zijn vlezig, rond, iets groter dan een kers, geel van kleur en bevatten een tweeschalige steenvrucht. *Ginkgo* is een merkwaardige plant welke tot de Gymnospermen (Naaktzadigen) behoort, evenals Dennen, Sparren en Taxus. Hij vormt echter langgesteelde, waaier-vormige bladeren, die vaak aan de top ingesneden zijn (in tweeën, vieren, enz.). De bladeren vallen in de herfst af. De soort is tweehuizig, de mannelijke boom is het fraaist. Wil men rijpe vruchten verkrijgen dan kan men ook op een vrouwelijke boom een tak van een mannelijk exemplaar enten. De soort komt, hoewel zeldzaam, nog in het wild voor in China. Hij wordt daar ook als tempelboom aangeplant. *Ginkgo* kwam vroeger, vooral in het Jura-tijdperk over de gehele wereld voor, tot zelfs in het antarctisch gebied. Er werden talrijke soorten beschreven; omdat meestal slechts het blad fossiliseerde, is men er niet altijd zeker van of het betreffende exemplaar wel tot *Ginkgo* gerekend mag worden. Fossiele bladeren van *Ginkgo* werden ook in de Klei van Brunssum aangetroffen.

De heer Peelen vertoonde een fraaie verzameling van paddestoelen, alle op hetzelfde substraat: namelijk een Parelzwam en drie soorten Nestzwammen.

Dr. Dijkstra hield daarna zijn voordracht over de voorjaarsflora van Tirol, uit het grensgebied van Oostenrijk, Zwitserland en Italie. Aangetoond werd hoe allerlei voorjaarsplanten, vooral *Crocus verna*, zich zodra de sneeuw weggedood is, snel ontwikkelen en gaan bloeien. In de zone die enkele meters lager op de berghelling ligt, zijn ze reeds uitgebloeid en nog weer enkele meters dieper is zelfs het blad van de *Crocus* verdwenen.

Vervolgens kreeg de heer van Geel het woord om zijn voordracht over het grensgebied Arizona-Mexico te beëindigen. Werden in zijn eerste lezing voorjaarsplanten behandeld, nu kwamen de zomer-gewassen,

vooral veel Composieten, aan de beurt, Van de dieren werd een Grondkoekoek vertoond, een zeer snel lopende vogel, die jacht maakt op hagedissen. Ook deze laatste munten uit in snelheid, waarbij ze om die te kunnen bereiken, alleen op de achterpoten lopen. Bij een normale voortbeweging gebruiken ze ook de voorpoten. De Grondkoekoek bouwt een nest en broedt zijn eieren zelf uit, dit in tegenstelling met onze Koekoek, die wel veel eieren legt, echter met grote tussenpozen en zijn eieren door andere vogelsoorten laat uitbroeden.

Dr. M. A. BRUNA OVERLEDEN

Op 14 januari werd dr. Bruna te Boekel, Noord-Brabant, in alle stilte ter aarde besteld. Hij was geboren op 30 januari 1903 en studeerde biologie aan de R.U. te Utrecht. Deze studie werd wegens zijn zwakke gezondheid onderbroken. Na zijn promotie, in de crisisjaren, was het hem, evenals zeer velen, onmogelijk passend werk te vinden; hij kwam in de journalistiek terecht. Zwakke gezondheid, waardoor het hem niet altijd mogelijk was om datgene te doen waarvoor hij belangstelling had en de journalistiek hebben een blijvend stempel op zijn leven gedrukt. In 1945 kwam dr. Bruna als leraar in de biologie aan het St. Clara College te Heerlen. Zijn ruime belangstelling voor flora en milieu blijken wel uit de talrijke mededelingen en ingezonden stukken in de plaatselijke pers. Onderwerpen uit de laatste tijd zoals de verbetering van de Caumerbeek, een nieuwe toegangsweg naar het Aambos, bespuiting van wegbermen te Wylre hadden zijn volle aandacht. Groot was zijn vreugde toen die bespuiting nagelaten werd en zijn geliefde flora zich weer herstelde. Ook was hij een trouw bezoeker van de maandvergadering van het Natuurhistorisch Genootschap te Heerlen, waar hij menige avond vulde met voordrachten en dia's. Hij was de oprichter en jarenlang voorzitter van de Orchideeënwacht, nu Natuurwacht Z.O.-Limburg. Tenslotte was hij een actief lid van het I.V.N. en van het Limburgs Landschap.

S.J.D.